

Deutsche Zeitschrift für Philosophie, dr. Andras Gedö, člen maďarskej delegácie, prof. B. M. Kedrov a S. J. Popov, členovia sovietskej delegácie a iní.

Teoretická časť porady priniesla mnoho zaujímavých myšlienok, z ktorých účastníci porady a tiež redakcie časopisov budú môcť iste vyťažiť mnoho cenných podnetov aj pre redigovanie a orientáciu časopisov. Určitým nedostatkom však bolo, že ani referáty ani diskusné príspevky sa v dostatočnej miere neopierali o rozbor materiálov, ktoré k príslušnej tematike boli doteraz uverejnené na stránkach časopisov, že nehodnotili, v akej miere samotné časopisy prispievali k teoretickému riešeniu príslušnej problematiky. Iste by bolo bývalo zaujímavé navzájom sa informovať napríklad o tom, ako sa riešenie určitej problematiky rozvíjalo na stránkach jednotlivých časopisov, čím bolo vyvolané, aký priebeh a aké výsledky mali niektoré závažnejšie diskusie, ako časopisy vychádzali v ústrety potrebám spoločenskej praxe a pod.

Štvrtý deň porady bol venovaný otázkam vzájomnej spolupráce redakcií. Niektoré návrhy boli nakoniec vo forme odporúčaní zhrnuté do rezolúcie, ktorú zasadanie jednomyselne prijalo.

V rezolúcii sa predovšetkým konštatuje, že spoločné úlohy filozofických časopisov socialistických krajín si vyžadujú stálu úzku spoluprácu medzi ich redakciami. Aby sa to dosiahlo, odporúča sa, aby sa podobná porada usporiadala každoročne, pričom jej prípravou bude poverená vždy iná redakcia. Bol vyslovený návrh, aby sa najbližšia porada uskutočnila r. 1963

v Československu a aby sa na jej program zaradili tieto dve hlavné témy: a) dialektický materializmus a filozofické otázky modernej prírodovedy, b) problémy rozvoja komunistickeho vedomia.

Ďalej boli prijaté odporúčania, aby v záujme lepšej informovanosti o filozofickom živote každý časopis uverejňoval krátke prehľady o obsahu časopisov z iných krajín, aby si jednotlivé redakcie vzájomne vymieňali a sprostredkovali závažnejšie články o zaujímavej problematike, aby si redakcie navzájom vymieňali svoje pracovné plány, aby sa v záujme konkrétnej výmeny skúseností organizovali vzájomné návštevy a pobyty zástupcov redakcií. Závažné je odporúčanie, aby bol každoročne vydávaný tematický zborník vybraných statí zo všetkých časopisov. Zborník by prípadne vyšiel vo viacerých svetových jazykoch a jeho prípravou by bola poverená redakčná rada jedného z časopisov, rozšírená o jedného zástupcu z iných redakcií. Nakoniec sa prijalo odporúčanie, aby časopisy podľa možnosti publikovali materiály porady.

Nielen vlastné rokovanie, ale i neoficiálne stretnutia a rozhovory, skutočnosť, že na porade sa osobne zoznámili pracovníci rôznych redakcií, môže v budúcnosti zohrať pozitívnu úlohu v rozvoji vzájomnej spolupráce časopisov. Bude naozaj užitočné, ak sa takéto stretnutia uskutočnia každý rok. Podobne ako na iných úsekoch, aj v oblasti filozofickej publicistiky je medzinárodná spolupráca, vzájomná pomoc a výmena skúseností dôležitou podmienkou úspešného napredovania v každej jednotlivéj krajine.

J. Strínka

DISKUSIA „O VZŤAHU TEÓRIE A PRAXE“

Dňa 8. marca 1962 sa na Katedre dialektického a historického materializmu pri FF UK uskutočnila diskusia o vzťahu teórie a praxe. O závažnosti problematiky a potrebe jej prerokovania svedčila aj veľká účasť celkom 50 prítomných z rôznych

aj mimobratislavských ideologických pracovísk. V otvárajcej reči podtrhol prof. dr. L. Hanzel, že táto diskusia je jedným z krokov k splneniu stranických dokumentov o rozvoji filozofickej práce. Rozpracúvanie problematiky vzťahu teórie a praxe

má zásadný aktuálny význam tak pre ideologický boj, najmä pre boj s revizionizmom a dogmatizmom, ako aj pre riešenie dôležitých otázok života socialistickej spoločnosti.

Za východisko diskusie slúžili tézy akad. L. Szántóa, s ktorými sa účastníci vopred zoznámili. V úvodnom slove akad. L. Szántó doplnil niektoré momenty naznačené v tézach, hlavne rozobral otázku vzniku protirečenia medzi teóriou a praxou, jednotlivých historických etáp vzťahu teórie a praxe a zaoberal sa jednotou teórie a praxe za socializmu a v komunistickej spoločnosti. Poukázal na to, že za komunizmu už, aj vysoký stupeň rozvoja vedy a výroby určuje nové postavenie vedy v spoločnosti a vytvorenie situácie, keď veda sa stáva priamo výrobnou silou. Posledný problém sa potom stal hlavnou otázkou diskusie.

Diskusia obsiahla široký okruh otázok. Celý rad príspevkov bol venovaný úvahám o súčasnom stave rozpracovanosti kategórie praxe. Špecifikum ľudskej praxe — ukázal V. Černík — spočíva v tom, že je to predmetná a cielavedomá činnosť, avšak nerozpracovanosť kategórie cieľa v marxistickej filozofii vyvoláva aj nejasnosti v ponímaní praxe. Vo všeobecnej filozofickej rovine je jasné, čo sa pod praxou rozumie, avšak veľké nejasnosti sa začínajú, keď prechádzame ku konkrétnym javom napr. k vyjasneniu toho, čo je „prax“ pri prestavbe humanitného vysokoškolského štúdia. J. Coufal súhlasí, že ťažisko problému je v určení adekvátnej praxe pre tú-ktorú oblasť teórie, avšak domnieva sa, že nejasnosti v týchto konkrétnych otázkach vyplývajú aj z celkovej malej ujasnenosti obsahu kategórie praxe. K tejto otázke sa vyslovil aj súdr. Kopčok, ktorý ukázal, že sa často stretávame s úzkym vulgárnym ponímaním praxe (napr. v Rutkevičovej práci o praxi) a podčiarkol význam Leninovej tézy, že do praxe treba zahrnúť aj vedecké objavy.

Najväčšiu pozornosť venovali diskutujúci objasneniu tézy o vede ako výrobnej sile

komunistickej spoločnosti. M. Kusý nadviazal na úvodné slovo akad. L. Szántóa a ukázal, že k tomu, aby sa veda stala bezprostredne výrobnou silou, musí dosiahnuť nový kvalitatívny stupeň rozvoja. Ak napr. v období kapitalizmu voľnej súťaže sa veda a výroba rozvíjali často nezávisle, už v súčasnosti sa vzájomne úzko prelínajú. Nový stupeň rozvoja vied si vyžaduje nové hodnotenie ich vzťahu k nadvstavbe a základne; nie je správne hovoriť o indiferentnosti prírodných vied k týmto javom. M. Kusý hovoril ďalej o otázke predstihu vied pred praxou. K tejto otázke sa vyslovili aj súdr. Zajac, Karásek, Kopčok. J. Karásek poukázal na to, že vzťah teórie a praxe v antagonistickej spoločnosti je sprostredkovaný ekonomickou základňou, čo potom aj spôsobuje deformovanosť tohto vzťahu. Pri posudzovaní vedy a výroby, zdôraznil s. Kopčok, treba brať do úvahy oba aspekty — vysokú úroveň techniky, výroby, aj vysoký typ výrobných vzťahov. Na dôležitý moment v ponímaní tézy o vede ako výrobnej sile poukázal R. Roško. To, že sa veda stáva za komunizmu výrobnou silou vyplýva aj z charakteru bezprostredného výrobcu. Za kapitalizmu je technika stelesnením vedy, avšak robotník nemusí prísť s vedou do styku, za socializmu sa veda stále viac stáva súčasťou „pracovnej zručnosti“ výrobcu a v tomto zmysle vystupuje bezprostredne ako výrobná sila. Súvisí to teda s procesom odstraňovania podstatného rozdielu medzi duševnou a fyzickou prácou. Aj otázka vzťahu spoločenských vied a výroby sa potom javí v inom svetle. V podmienkach prechodu od socialistickej štátnosti ku komunistickej samospráve musí výrobca ovládať aj spoločenské vedy, napr. ekonómiu.

O vplyve výchovy na uplatňovaní správnej teórie v praxi hovoril v obsiahlom príspevku J. Kánský. Ukázal, že rozpor medzi teóriou a praxou sa prejavoval aj vnútri marxistickej etiky. V súčasnosti je zväčša prekonaný, pretože sa uvádza do súladu rozborová a normatívna stránka

marxistickej etiky. V minulosti sa normatívna stránka zo strachu pred moralizovaním ponechávala stranou, vytýčením a rozpracovaním morálneho kódexu budovateľa komunizmu sa tento nedostatok odstraňuje. Príčiny malého uplatňovania princípov komunistickej morálky v praxi vidí súdr. Kánský v malej rozpracovanosti, neznalosti zásad komunistickej morálky (najmä u tzv. profesionálnych etík), v neznalosti teoretických problémov vzťahu cieľa a prostriedku, motívov mravných postupov, v tom, že sa i známe zásady uplatňujú metafyzicky a že niektorí členovia spoločnosti príliš podliehajú starým návykom, pridržiavajú sa starého spôsobu života atď. Cestu pre odstránenie rozporu medzi teóriou a uplatňovaním komunistickej morálky vidí s. Kánský v odhaľovaní buržoáznej morálky, v stanovení poradia spoločenskej závažnosti morálnych otázok a v rozpracovaní hierarchičnosti morálnych hodnôt. Základ však tvorí vytváranie materiálnych podmienok, nutných pre osvojenie si komunistickej morálky. Novú morálku uplatníme v praxi len zapojením každého človeka do spoločenskej činnosti, do riadenia štátu.

Mnohí súdruhovia sa zaoberali otázkami vzťahu teórie a praxe v ideologickej oblasti, špecifikou vzťahu spoločenskej teórie a praxe. Súdr. Wagner poukázal na príčiny dogmatizmu, ktoré vidí v odtrhnutosti teórie od praxe aj v zjednodušovaní praxe a na význam riešenia tohto problému pre konštituovanie konkrétnej marxistickej sociológie, s. Cibulka sa zaoberal problémom sprostredkovateľnosti charakteru teórie a praxe pri výstavbe komunizmu. F. Vartík

hovoril o špecifičnosti vzťahu teórie a praxe v spoločenskej, ideologickej problematike a na ťažkosti presadzovania a overovania správnosti spoločenských teórií. J. Pašiak hovoril o ciele ako mobilizujúcom prvku pri realizovaní teórie v praxi, O. Mošner kritizoval vulgárne pokusy o utvorení zvláštnej vedy o riadení spoločnosti.

Zaujímavý problém overovania a teoretického zdôvodňovania tzv. nesprávnej spoločenskej praxe nadhodil do diskusie A. Hlávek. Súdr. Strinka poukázal na to, že téza o praxi ako kritérium pravdy si vyžaduje analýzu aj samotnej praxe. Pri skúmaní správnosti určitej spoločenskej praxe treba vychádzať zo sprostredkovateľného poznania, v subjekte ktorého vystupuje marxisticko-leninská strana ako celok, ktorý mobilizuje masy a to nielen na plnenie, ale aj na vytyčovanie praktických úloh, zisťovanie a hodnotenie praktickej spoločenskej činnosti.

Diskusiu uzavrel akad. L. Szántó. Vysvetlil zložité otázky vzniku a overovania nesprávnej, „zlej“ spoločenskej praxe, ako sa prejavovala v období kultu osobnosti a v iných súvislostiach. Podčiarkol, že praktická realizácia správnych teoretických požiadaviek je neoddeliteľná od etickej stránky. Súdr. L. Szántó konštatoval celkovú užitočnosť diskusie, pripomenul, že nedostatočná pozornosť sa venovala problematike individuálneho vedomia.

Diskusia priniesla veľa problémov, veľa rôznych námetov a zaujímavých myšlienok. Pravda, väčšina z nich nemohla byť vyriešená. Tvorivá a príjemná atmosféra diskusie zaručila plný úspech tohto zaujímavého a užitočného stretnutia. J. K.

AKTUÁLNE PROBLÉMY LITERÁRNEJ VEDY

V Ustave slovenskej literatúry uskutočnili sa za sebou začiatkom tohto roku dva filozoficko-metodologické semináre, náplň ktorých si z teoretického i praktického hľadiska zasluhuje osobitnú pozornosť. Odznali tu referáty: *O sociologizme v li-*

terárnej histórii (Št. Drug) a K metodike skúmania umeleckých zvláštností slovenskej literatúry (M. Bakoš). Na pohľad by sa zdalo, že je to problematika pomerne odťažitá, bez vzájomnej súvislosti a priameho vzťahu k súčasnosti. Referáty a